

Landskap: SmålandUpptecknat av: Karl SvenssonHärad: TunnbergaAdress: Sala, Hamneda

Socken:

Berättat av: olika personer, angivna
inne i samlingen.Uppteckningsår: 1935

Född år i

Uppteckningen rör Svar å frågelista N. M. 25 om
fiske.

4475

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Upplysningar rörande äldre Tiders
fiskemetoder hava inhämtats av
följande personer. Yrkesfiskaren
Petter Nilsson Osbult, Pjätteryd.
Yrkesfiskaren Johan Alberg Möckeln.
Yrkesfiskaren August Johansson
Byvårna, Pjätteryd. Kraftstationspä-
ständaren f.d. mjölnaren Ljökvis
Gustavsfors, Pjätteryd. F.d. Mjölman
Jenne Magnusson, Föle, S Lunge.
Lantbrukaren Ernst Nilsson,
Gustavsfors, Pjätteryd. Lantbrukaren
och fiskaren Johannes Simonsson
Årschen, Hamneda. Yrkesfiskaren Tage Aronsson
Fiskaren Petter Nilsson är född i Hamneda
Pjätteryds församling. Han är 84 år
gammal. samt har idkat fiske

i möckeln i 30 år samt i Missen
i 8 år. Nilsson fick redan från
barndomen stifta bekantskap
med fiskfångst. Efter att ha
uppnått mogen ålder övergav
han fiskerihanteringen och
tog andra arbeten. Längtan efter
det friska livet på Sjön kom
dock Nilsson att åter upptaga
det gamla yrket, och detta håll
han på med till han blev för
gammal och svag. Nilsson som
bott i Holmasnäs har nu flyttat
till Björteryds älderdoms hem där
han dock betalar den vård han
erhåller. Han har nämligen
lyckats spara en slant till gamla dagar.

Nilsen är alltigenom en gammal
hedersman som håller samningen
ej blott för en dygd utan för en
som en oftergjäldig plikt.

Fiskaren August Johansson är ca.
58 år gammal samt född i Pjötter-
ryds församling, närmare bestämt
i Byvärme. Hans far var yrkes-
fiskare och själv har August all-
tid sysslat med fiske och ej ut-
fört annat arbete. August är
en samningsenlig person, men
intresserar sig mest för nutidens
förhållanden och är mycket fi-
ordig då man vill ha vetenskap
om gamla fiskemetoder.

Fiskaren Johan Alberg, Möckeln.

Porto. på uppl.

4475

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.

Stenberghs församling år 6. 75
år. Han har så gott som uteslutande ägnat sig åt fiske, både på Möckeln och Miesjön samt förvärfvat på flera djur i lösen. Johan Alberg kan med skäl kallas en storfiskare, och man påstår att han haft en förärnad vörd fisketur. Albergs fiskhistorier äro väl litet överdrifna, men då det är fråga om allmännyttiga saker kan man lita på hans uttåga.

Pd. Mjölmaren Björkrist är 68 år gammal samt född i Pjötterys församling. Han har varit mjölmare på åtakillåga platser i orten

och har från barndomen iskat
fiske, dock ej i vidare stor skala.
Han är samvrigt och uppriktig.

Lantbrukaren Ernst Nilsson
är 86 år samt född i Bjätters
 församling. Han har sjöla ej is-
kat fiske i nämnvärd grad, men
har kännedom om fiskfångst i Gutarfors.

Johannes Simonson är 86 år samt
född i Hamneda församling. Hans
gård är belägen vid lagoen och han har god
kännedom om fiskfångst i denna.
Simonson är mycket kunnig.

Mjölaren Uno-efternamnet har jag glämt
är född i Agunnaryda förs. samt är ca. 50 år.

Mjölaren Johan Magnusson är född i
Södra Ljunga. Han har god kännedom om
fiskfångst i Prästboalen

Yrkesfiskaren Tage Aronsson är född
i Ryd. Han mede föra samt ca 30 år gam-
mal. Han fick redan som barn hjälpa
sin far som var fiskare, med den in-
gående. Likväl gamle som unge Aron-
sson ^{har} tillverkat sina fiskeredskap själva.
Aronsson fiskar på sjön Exen, Balmön
samt Lagan. Han har dessutom fis-
kat på sjön "Tusarsjön".
Fisken har betydligt försämrats
i dessa vatten. Då jag tillsammans
med Aronsson biträdde far från
Exens västra strand, genom Balmön
samt fortsatte med Lagan från
Hornaberg till Hjulsås fick vi i
40 ryssjor samt 1 göddare, endast en
aborre, en liten gödda, en brax samt några
små mörtar.

N:o 1. I orten finnes följande
fiskevattnen: Sjön Möckeln som
berör Pjätteryds, Agunnaryds och
Stenbrokults församlingar samt
i öster gränsar till Ålmbults kö-
ping och vars utlopp utgöres
av stora helgeå som från Byvår-
ma passerar Tornasjön, Sjjeppskults
sjön och Böhönsdjön i Pjätteryds
församling. Vidare ha vi Miesjön
som berör Agunnaryds, Pjätteryds
och Södra Ljunga församlingar
och vars utlopp utgöres av "Lillen"
som efter att ha passerat ett par
småsjöar utmynnas i Helgeå strö-
 utanför Pjätteryds dydgräns.
Dessutom ha vi Prästbodaån som

flyter genom Långå försam-
ling och vidare passerar Hä- och
Hångsjön i Hamneda församling
samt utmynnas i Helgeå vid Velav
i Götteryds församling. Slutligen
ha vi Lagavån som passerar Ham-
neda församling. De alla dessa
sjöar och vattendrag torde Mäcken
och Visjön vara rikast på fisk.
Fiskmängden har dock i hög
grad förmindskats under senare
tid. — Så säger de gamla yrkesfis-
kare som finnas i orten.
No- och Fasta avstängningar för fisk-
fångst hade man gått om i äldre
tid. Sk. älkiäster (aolakiäst) fun-
nas vid Öyrhä i lilla Helgeå. F. Gus-

Torsfors, Odhult och Odnahöj i
Stora Helgeå, samt Löle i Prästba-
drän och Sunnerborg i Lagaån.
Vidare fanns ölkiator — ett par st
i Lillån. Av dessa kistor finnes
endast ett fåtal kvar. Den gamla
ölkiator som synes i foto 1 och 2
finnes i Gustavsfors ägar i Bjättersyd.

Ölkiatorn
är c. 2 al-
nar i fyr-
kant och trä-
stativet bestå-
er av 8 röda
bjälkar som
vilar på 12
stolpar som

äro nedslag-
 na i äbott-
 nen. I mit-
 ten finnes
 en Trärbalk
 som vilar
 på bjälkar-
 na, och här
 har extra
 sked, bestå-
 ende av 8 st pålar som nedslags
 i äbottnen. Över dessa stälpar
 finnes en brädgång ut till spjäl-
 va grunden som bestod av smala
 träspjälkar med ca $1\frac{1}{2}$ tum mellan
 varje spjälka. Alkistans sidor
 voro foderade med bräder.

Med Hjulanäs, Lagan fanns en ålkiata.

4475

11
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man hade även mindre ålki-
tor än den som här beskrivits.
Ålkiatan som funnits i Oshust
torde ha varit c.a. 5 alnar bred,
med ungefär samma längd.
I Lillån och Prästboden torde ål-
kiatorna ha varit ännu mindre.
Ålkiator byggdes där strömmen
var kolosalt stark. Ett slags
fasta avstängningar som hu-
vudsakligen användes för ål-
fångst voro "aolalanå" även be-
nämnda "lanå". Dessa lanor
sattes i strömdrag. Den "aola-
lana" som synes i fotografi 3,
nästa sida har använts i ström-
draget vi följde kvarn, i Prästboden.

Skriv endast på denna sida!

Lanans bredd är
103 cm. Hela nätets
omfång är 180 cm.
Den utskjutande
delen av påsen
är c.a. 43 cm. Nätet
som är dubbelt
är av ståltråd
med c.a. 3 cm mas-
kor. Då nätet är
dubbelt kommer
de maskerna mit-
t för varandra, detta
gör att hålen bli
betydligt mindre. Innan man
använde denna beskrivna lana-
hade man en något större

lana, av vilken dock ej finnes
något kvar. Sk. "lani" användes
på flera ställen där strömdrag
fanns.

Till fasta avstängningar hörde
även sk. "fiskstek" eller "stek".
Dessa fiskstek byggdes i rikas
eller mader, på så sätt att man
medslog pålar samt gjorde en
flätning av ris mellan pålar-
na. Fisksteken var så anord-
nad att en arm gick till land
och inne i den yttre öppningen
fastgjordes en ryssja. Efter
djösänkningen upphörde man
att bygga "stek" ty då vattnet ej
gick upp på maderna, ansågs

metoden mindre lämplig.

De rester efter ett gammalt fisk-
stek som synes i fotografi No: 4.
finnes vid Hörrnäs i Bjöttersyds
secken.

Fyll fasta avstäng-
ningar för fisk-
fångst kan även
räknas s.k. "vasar"
eller "risvasar" som
man byggde i vi-
ker. Dessa vasar
voro någorlunda
rundformiga
ock byggda av ris
med en stolpe
i mitten, som

reproneg X:16:37:11-12

medslagen i sjöbotten höll
vaden i fast läge "så den inte
flöt av". Då fisken samlats
i vaden, metades den upp med
krok. Förutom den påle som med-
slagits i sjöbotten brukade man
lägga stenar på riset, så att "vaden"
förblev i sitt rätta läge.

No:3. Mjårdar (mjärdar) användes
i stor utsträckning i äldre tid,
både i sjöar och äar. De mjårdar
som i äldre tid oftast kommo
till användning, voro sånkmyr-
dar. Tillverkade av träspjälor,
bast (kast) och lingarn. Själva
den sk. "stammen" gjordes av
garn och överkläddes med nåt

av bast. Storleken på mjärdarna var mycket olika. Man brukade "risa" vid mjärdarna. Mjärdarna hade rund genomskärning. Själva formen på mjärdarna varierade nog något. Yrkesfiskaren Petter Nilsson beskriver en gammaldags mjärde på följande sätt: Utanför ingången till mjärden lade man ris. Själva mjärden var "spess" i toppen och tillverkad av garn och bast samt 8-10 träspjälor av ene. Dessa spjälor voro förenade i toppen. I mjärden fanns en lös klaff som kunde borttogs då fisken skulle tömmas, samt ätas fast-

sättes medelst en "Träspeta"
Användningen av lockbete i mjär-
den tycks ha förekommit i sjön
mäckelns södra delar, men däre-
mot ej i de norra och östra delar-
na. Det lockmedel man använde
i mjärden bestod av porslins-
skärvar eller andra föremål som
glänste. Även i helgeån brukade
mjärdar med lockmedel utläggas
"di la i all slass bräte"

Endast en ingång fanns till
mjärden - dock bortsett från den
öppning som beskrivits och vil-
ken användes för fiskens lämnan-
de ur mjärden. De gamla Trä- och bask-
mjärdarna ersattes med mera

modernare mjärder, tillverkad
av stälträd med något svängd
form, men endast med en in-
gång. Jag har fotograferat en mjär-
de av stälträd foto & men tyvärr har
fotot misslyckats, så att det ej synes
mycket av mjärden.

B. Ryssjär
kallas "ham-
mä" "hamma"
Ryssjär läg-
ges i fast
läge, medelst
3 Tröstörar
som nedslät-
tes i botten.
(Om hämmar

i samband med fiskstek, se s. 7.)
Himman var försedd med 2 armar,
vilka Tycks ha varit rätt korta.
En arm av ris sträckte sig från
land, till hämmarna mitt, således
mellan de både andra armarna

A foto N:o 6
syner en
hämme ut-
satt på grynt
vatten.

Storleken
på hämmar-
ne var ju
mågot olika.
Troligt är
att hämmarna vara betydligt

Högre före sjöankningen i Mück-
eln än vad nu är fallet.

I fotografi No 7 ser man en gödd-
skorpkämma från Hamneda församling.
Hamnan har 2 st "jära" av järnträd.

Den största ~~gödd~~ ^{bogen} är 57 cm i diameter.

Hamnans längd - utan armar - är 90 cm.

Strutens längd är 37 cm. Maskstorlek

är ca 2.5 mm.

mellan mask-
knutarna.

Maskarna
äro något
mindre i
struten än
till den öv-
riga hämmen.

i hämman finnes två "jämmane".
 Den ungefärliga storleken på
 en av de ätata alhämmar som
 finnes kvar är följande:
 Antalet bögar som kallas "jora"
 är 6 st. Dessa jora är av grannidjäs-
 labb. Endast i fiskvattnen ses de om
 Hemmeda har jag påträffat häm-
 mar med järnträd som band. s. bögar
 Fiskaren Tage Aronsson berättas att
 man förs haft alhämmar som
 haft 2, 12, ja ända till 14 bögar.
 samt försedda med 2 "jämmane".
 Den största bögen är c. a. 82 c.m. i
 genomskärning. Bögarernas storlek
 är sedan 76, 57, 52, 46, 41 c.m. i genom-
 skärning. Skakornas storlek

mellan den största bågen och den
 därpå följande. Sålendes i det sk.
 "förfångö" är 25×25 m.m. Från "förfångö" till hämmans ända som
 kallas "struten" är maskstorleken
 c.a. 20×20 m.m. Maskorna i struten
 äro 18×18 m.m. Drummars längd är
 c.a. 112 gamla verkstom. Storleken på
 maskorna i armarna är c.a. 28×28 m.m.
 Bågarna äro av graneträd. Häm-
 mans främre del - i struten -
 benämnes "fessköfångö" eller
 "fesskotakö". I ilhämmen fin-
 nes endast ett "jämmane" (d.s.
 ingång. "Jämmanö" sträcker sig
 från andra bågen - från ingången
 räknat - till c.a. 1 d.m. från fjärde

4475

23
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

Bögen. I fotografi No: 8 synes åt-
hämman uppsatta på "nätbacken"
i Byvårna och Tillverkade av fis-
karen August Johansson

Förutom

denna om-
stälade åtkäm-
ma hade
man ju an-
dra storleks-
mått. Häm-
mans höjd
kunde vari-
era från 3-

Till 5 fot. ja ända Till 6 fot. Längden
varierade mellan 6 och 8 alnar.
Bögarnas antal kunde gå upp Till

Skriv endast på denna sida!

8-10 stycken. Göddämmar (jöd-
dehammar) vara av ungefärligt
samma konstruktion som ålham-
marne, fast de förre hade större
masker samt 2 "jämmane", medan
ju ålhammarne endast hade ett
"jämmane". I fotografi No. 2 synes
en göddämm-
ma, tillver-
kad av en
fiskare i
orten.

Ålhammar
användes
i ganska
stor utsträck-
ning. Även

Skriv endast på denna sida!

"Brasnahammö" användes. Dessa
vara mycket grovmaskiga.
Då jag under resan förbisett att
omnämna de
faste avstäng-
ningar i form
av långa kistor
som i Gustavs-
fors användes
för fångst av öl-
yngel - se fotografi
No 10. För jag här
omnämna den
samma. I Gustavs-
fors finnes flera
dylika anläggning-
ar.

- Man hade mycket finmaskiga nät för fångst av fiskhyngel. Maskarna var så små att man knappast kunde få in 3 Tönköcker i dem - (uppt. från Hamneda).

No: 4. De olika nät man använde
4475
var "brasmanät", "jaddenät", "abborra-
nät", "sikenät", "mättenät", samt för
fångst av "skollnät" som lades ut med stång.

Material till näten var lin-
garn- eller 3 "strängt" - (Till siknät
hade man finare garn.) Även bom-
ullgarn användes till nät.

Material i Tälmarna var lin-
garn eller tagel. Även hampa tor-
de ha använts till Tälmarna.

Material till flöten bestod av
nåver eller i vissa fall bark. Dock
var nåver det material som hu-
vedsakligen användes till flöten.

Material till sänken bestod av
sten i små påsar. Maskstorleken
i "brasmanäten" var ungefär 7. var

Skriv endast på denna sida!

på fot. — detta enligt en fiskare
Albergs utsaga, dock torde man till
de grästa näten använda en mest-
storlek upp till $4\frac{1}{2}$ vara på fot.
Till siknet hade man maskstaslar
av 32 vara på fot.

F. "Övartännarna" skjöts upp håll-
ten, och "Önnartännarna" skjöts en
en fjärdedel längre. Storleken
på det badde nätet: 8 till 6 fot djupt
och 16 till 30 alnar långt.

G. Näten färgades i färgspad efter
bakad gran- al- björk och ekbark.
Näten färgades för att de skulle
bli "fiskliga" samt för att de
skulle motstå rötta. H. Nätsticker-
na vara 6-8 d.m. långa, vara gylfärgade

Samt Spetsiga i ena änden, och
grövre samt Tvåra i den andra änden.

Nätstickerne voro försedda med ini-
taler i bokstavsform som angav
ägarens namn. Någon datering har
jag ej funnit på några "nätspetsar".
Det förekom att man lagade till
en "puls" som bestod av en trilla
fastgjord vid ett träskeft, och
hörde in fisken i nätet på så
sätt att man roende plaskade
med trillan i vattnet.

8. Nöter finnes ej kvar, och har
ej använts på ca. 35 år. Materia-
let bestod av lingarn till själva
nätet. Hampa till tålnarna. Prälar
par el. Hockbark till plöten samt sten

Till sänken. Dock fick man ej
läga så stora sänken att "dye föllde
m^o ma en drö".

Då noten skulle bindas började
man kasta upp maskor till ar-
marne. Vid varje varv som man
binder ökar man med en mas-
ka. Noten bands i olika delar som
sedan syddes samman. Notens
maskstorlek var för "sikenot" c.a 22
varv på fot. För göddnot c.a 7-8 varv
på fot. "Brasmanoten" eller "gros-
noten" hade betydligt större mas-
kor. Noten färgades endast "löst"
d.s. i svart färgspad.

Noten färgades för att den bättre
skulle kunna motstå råtta.

A. Netens delar kallas "amma"
"hjul" "påse" "kala" samt "fesska-
taköt". På vissa motor hade man
en bräda som var en aln lång
försedd med en urholkad upprät-
stående lapp. Denna bräda kallades
"spjäl". Dragrepen var 8. e 10 meter
långa och förfärdigade av säinkår.
Ntdragningen utfördes oftast på
så sätt att man rodde ut ett
stycke från land och satte ut no-
ten, sedan begav man sig i land,
samt drog noten, medelst repen
som man föttade med händerna.
En man drog i varje rep och allt
efter som noten kom närmare
land närmade de båda männen

sig varandra. Ett sätt var att föra
utläggningen av noten fastgöra
det ene dragrepet på land.
Skulle man utföra notdragning
i vatten där man befara de att
Trädruskor eller andra för notdrag-
ningen olämpliga saker funnas
på djöbotten. brukade man lägga
ut limen för att draga upp dessa.
Noterna vara ca. 7 till 8 alnar djupa
längkt ute. Då man drog not under
isen - vilket g' var så vanligt -
drog man i stänger som vare fast-
gjorda vid dragrepen. Vid den än-
da av dragrepen som var närmast
noten brukade man fästa halva
viskor, med vilke man plaskade

i vattnet för att få in fisken
i noten. De noter man använde
vara "brammat", aborranot, sikennot
event. "jåddenot". Nötdragning före-
kom huvudsakligen i sjön Håckula.

1875 Sänk- och handkä-
-var användes.

A fotografi No: 11 synes
en hand eller "jålp-
hår" med ram av
järntråd vars dia-
meter är c.a. 50 c.m.,
Håren är c.a. 72 c.m. djupa.
Höven har sockerstoppa-
form. Maskarna äro
av lingen. Handkä-
var med träram
förekomma även.
Captat av Håckula

Skriv endast på denna sida

I fotografiet No-12. synes en ränk-
 här som är mycket
 stor. Maskarna äro
 mycket små.
 Härn användes
 till att te bete
 till älven. Med en
 sådan här kan
 man taga upp till
 3000 st yngel.

8. Krokfiske. Metning
 förekom såväl i älven
 tid som nu. Kroken
 som kallas "moite-
 krok" var färdigad hemmakt. "hem-
 majoide" är stål eller mässingstråd.
 Reven (reivén) var av lingen samt fä-

gad. Spöet som kallas "moiteraft"
var av hasselträd eller av björk.

Raft, krok och gorn benämndes med
ett gemensamt namn "moite". En po-
uttryck "vi ha du moitöft".

Man brukade utsätta ständkrok som
kallades "stömkrok" i öppet vat-
ten. Antingen satte man spö i
sjöbotten eller utsatte man spö
från stranden. Däru över en
vak lade man spö med nedsänkt
rev. Dessa sk. "stömkrokar" vara
sk. "tjuvöggar" d.v.s. en tvådelad
krok som var mycket stor, som
bete använde man småfisk eller
"daggmask".

De längrea hade man "aclaröia"

4475

35
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

och "judderoia" samt rea för abborrar.
Dessa rea bestod av många vid-
en lina fästade Tapsar med kro-
kar. Avståndet mellan Tapsarna
var 6-8 meter. Reven var "hemma-
gjord". Någon särskild apparat till
att göra kro-
kar med, ha-
de man ej.
Krokarna för-
färdigades med
tillhjälp av
en tång samt
händerna.
Då reven ej
användes,

Reproneg

X: 16:41:11-12

förvaras den i en sealdida se på sid. 13.
Det förekom även att ^{Skriv endast på denna sida!} man hade reven rikare eller klyka.

Då göddreven "maadea" tog man
småfisk och trädde denna levan-
de på kroken. Se foto N:o 14.

Göddreven "maadea"
vid utläggningen
och mäsningsteppen
Trädde in genom
munnen på fis-
ken och stack ut
borta vid skäret.
Kroken drags in
till fiskens mun.
Fotografi N:o 18 i när-
ta sida visar då
göddreven vittjas.
Utterbräde började
användas för ca. 40-50 år sedan.

Reprohcg
X:16:41:13-14

B. Hönfjort
bete använde
man y' ofta
i äldre tid.

Doek förekom
att man klipp
te ut ett bet
av bleck.

Man satte
ut spö, på

vilken en tretaggig krok med
några fläskammar som bete, pla-
cerades. En slags ryckkrokar för
fångst av gödda, användes. Då det
var solfjunt och varmt gick göddan upp
mot stranden och delade sig. Då kro-
ken kom under göddans haka

passade man på att rycka till,
varvid gödden fastnade på kroken.
Till dessa ryckkrakar hade man
ett kort snöre samt rept.

No: 2. Ljustring av fisk förekom
mycket ofta i äldre tid. Ljustring
utföres med ett hullingförsatt
stötredskap som kallas "jusstä",
samt försiggår i mörker, varvid
den del av botten där sänkningen
utföres, belyses. De fiskar som
i vanliga fall fångades på detta
sätt, varo ål och gödda. Dock torde
ha förekommit att även brax fångats
med ljuster. De ljuster man
använde värlade något till form
och utseende. Det ljuster som

Synes i fotografi No 16. har en
längd av 35 cm. Det har 11 st. järn-
taggar vilka äro 11 cm. långa samt
försedda med små hullingar som
pekar åt olika riktning, dock ej mot
sidorna. Skap-

det lilla gjutet
är av trä, samt

2 meter långt.

Även större
gjutet än

detta som an-
vänder i Laga-
än funnas.

Fiskaren

Petter Nilsson berättar om Gjutring
i Möckeln att man hade ett Gjutet

Reploneg
X:16:42:33-34

Som var 3 d.m. långt samt försedd
med 2 taggar försedda med kullingar.
Sålunda var avståndet mellan tag-
garna längre på detta ljuster än
på det förra. I fotografi No: 17
synes ett ljuster vilket tycks vara
kolodott gam-
malt. Det är
något mindre
än i foto 16 men
med grövre
och klumpi-
gare taggar
och kulling-
ar. Även detta
ljuster har
använts vid fiske i Lagaån.

Skriv endast på denna sida!

Belysningen vid ljustring sker
oftast medelst tjärved som
klyves och lägges på ett "brann-
jään" som ställes i fören på bå-
ten och härifrån sker ljustringen.
Ljustring förekom huvudsakligen
från båt, där lyset anbringas i
fören som förut omtalats. Det före-
kom - dock mera sällan - att man
i stället för tjärved, använde en
lykta för belysning vid ljustring.
Med brinnande tjärved som lyse
uppnådde man dock ett vida bättre
resultat än då man använde
lykta. Ljustring i vsk förekom
om vintern. Man högg hål på
isden och anbringade tjärved bred

vid vaken. De gäddorna kommo
för att "titta på Töntöt" så pas-
sade man på att ge dem dödsstö-
ten. Postböraren Ernst Nilsson i
Gustavsfors berättar att hans
mor varit med om att fjuttra
gädda på sjön märkligt i en vak
om vintern, och att man kunn-
de få en hel korg full av vackra
gäddor. Att vid dageljus stöta
med ljuster på måfi förekom ej.
Något laxljuster använde man
ej. Vid "gåary" d. s. s. Delary fick
man någon lax, men längre
upp förekom ej denna fisk.
In. delubbing av fisk på blank-
is förekom ibland - dock ej så ofta.

Det redskap man använde att
"sloa" göddor med bestod av en
vanlig träklubba, med vilken
man slog på isen rätt över fis-
ken.

11. Skjutning av fisk förekom i
äldre tid - dock mera sällsynt.

Grönsfiskaren Petter Nilsson be-
rättar att han i sin ungdom sku-
tit fisk med bössa. (minst en gång.)

12. Sprängning med krud och dy-
namit förekom ganska ofta i
samband med äldre tids fiskme-
toder. Denna metod att medelst
sprängning fånga fisken som
blev bedövd och flöt upp ^{samm} ^{man} använde
bukt i rätt så att man kunde

ösa upp den eller med händerna
plöja upp den var ju i högsta
grad skadlig. Sprängde man i
en vick då lekfishen gått upp
kunde man få en väldig massa
fisk. Från sin tid som järn-
vägsarbetare eller "rallare" berättar
för följande händelse. Ett lag
järnvägsarbetare arbetade nära en
större herrgård belägen vid en sjö
i norra Småland. Patronen på går-
den var en bister herse som lät
arbetarna tydligen förstå att han
i högsta grad ringaktade dessa fattiga
stackare. Till slut bleo rallarna
orsinnige på den högfärdige pa-
tronen och beslöt att hämnas.

vilket de också gjorde på ett
grundligt sätt. Som jag förut
nämnt fanns en sjö vid herr-
herrgården och en vik gick ända
fram till Trädgården. I denna
vik var det yppersta fiske man
kunde tänka sig. Vid den tid
då denna händelse ämnade brette
braxen och herrgårdsviken som-
ligen vamlade av fisk. En kväll
gingo ett femtiotal bistra rallar
förbi herrgården, med till viken
där de anordnade ett riktigt jätte-
skott med dynamit som spräng-
ämne. Herremannen åsög från
verandan, rallarnas förhållande,
men fast han var fullkamlig

rasande, vågade han ej gå ned
till viken. Snart hördes ett
våldigt donder. Det stora jätteskot-
tet hade brunnit av och hela
vattenytan betäcktes med fisk.
Såväl rallare som Torpare i dags-
verkare fingo sovel en längre
tid. Skottet hade gött och arbetar-
na utfört sin kömd. Ty fisker
i viken var förstört för en läng-
re tid framåt. Något strapp för
sitt betande fingo arbetarna ej.
Man hade varit för många om
ogärningen, och strappa alla kunde
man ju ej. Bar arbetade visseligen
ej intill gården eller deltog i spräng-
ningen, men han vistades helt när

sjön, och berättelsen är ^{full} samma.
No-14. Snarving av gädda förekom
ganska ofta. Att "snärja gäddor"
var man stya till förr i tiden.
Då det var solljus och varmt
gick det bra att snärja gäddor
som gick upp i moss eller där det
var grundare vatten. Själva snär-
jan tillverkades av mässings- eller
citterträd - kanske även stötträd -
samt med spö. Även snarving
utan spö förekom. Snarar med
sönktes framför gäddan och då
denne förflyttat sig så långt
framåt att snaran kom under
gäddans hals drog man upp
den samma.

N:o 18. Att plocka upp fisk med
händerna kunde man förutom
vid sprängning även göra vid
vissa dammar. Ljökvaist i Gus-
tafsfors berättar att han i sin
barndom brukat plocka upp
fisk nedanför dammbyggnaden
i Ekfors. Då man "slat i jän-
d. o. s. stängt dammluckorna sjönk
vattnet hastigt nedanför dam-
men, och en massa fisk blev
liggande på botten. Ljökvaist
säger att han vissa gånger
kunde plocka upp så mycket
fisk att han fick en potatis-
korg full. Ljökvaist tjädade rätt
mycket på detta enkla fiske.

Det förekom att man med en
Träskor upprörde vattnet i sum-
mar och hölar. Då fisken på
dette sätt tvingades att gå upp
till ytan grep man den med
händerna. Denne fiskmetod
förekom dock mera sällan.

LUNDS UNIVERSITET
FOLKMINNESARKIV